

Desebg.com препечатва интервюто с разследващия журналист и изследовател на комунистическия режим Христо Христов, дадено от него за сайта [Faktor.bg](https://www.faktor.bg). В него той отговаря на въпроси, свързани с необходимостта битката за истината за тоталитарното комунистическо минало да не се води от ден до пладне, а всекидневно и дългосрочно. По думите му трябва да се инвестира в Комисията по досиетата, защото това е инвестиция в бъдещето за скъсване с тоталитарното наследство и практики от соца. Разследващият журналист подчертава, че на страната липсва стратегия за цялостна държавна политика за декомунизация.

Г-н Христов, в края на януари специализираният сайт desebg.com, който издавате, навърши 10 години, достатъчни ли е едно десетилетие, за да се освети зловещата роля на ДС и комунистическата партия? Каква е равносметката?

– Благодаря ви, че като колега сте забелязали тази годишнина, по повод на която аз публикувах един отчет за читателите на сайта. Действително от януари 2011 г., когато основах **desebg.com**, изминаха 10 години. Огромно предизвикателство, да не кажа лудост, е да стартираш самостоятелен медиен проект и от самото начало да знаеш, че най-доброто, на което може да разчитаеш, са собствените ти сили, упоритост, последователност и всекидневни усилия (често получавам писма на служебната електронна поща, от които разбирам, че много читатели мислят, че зад сайта стои цяла редакция от журналисти, а не, че той се списва от един единствен човек). Но е факт, че

за тези десет години оцелях и смятам да продължа.

За този период **desebg.com** се утвърди като единствената платформа, на която системно се публикуват онлайн документи за и от репресивния апарат на БКП – над 700 такива документи са публикувани, а това са хиляди страници, придружени със съответната информация за тях. На сайта може да бъдат намерени също така и най-голямата колекция от публикувани онлайн досиета на сътрудници на Държавна сигурност или разузнавателните служби. Публикувал съм и ключови за историята ни стенограми, като тези за предложението на Тодор Живков за сливане на НРБ със СССР през 1963 и 1973 г., известни като опита за превръщане на България в 16-та съветска република или стенограмите за трансформацията на Държавна сигурност след 10 ноември 1989 г.

На **desebg.com** читателят може да се запознае с информации за всичките решения на Комисията по досиетата през последните 10 години за разкриване на хиляди агенти на ДС или разузнавателните служби на БНА, както и най-подробно поднесената информация за нейната разностранна дейност. Също така сайтът концентрира информацията за всички важни инициативи, свързани с паметта и почитането на жертвите на комунистическия режим.

На сайта днес могат да бъдат намерени общо над 4600 публикации, тематично подредени по различни проблеми, свързани с преосмислянето на тоталитарното комунистическо минало и предизвикателствата за справянето с неговото наследство през прехода към демокрация. Сайтът е разпознаваем на 6-те континента, като след България е най-четен в страните от Западна Европа и САЩ, а също така и в Турция, където е търсен преди всичко от жертвите на „възродителния процес“ и техните наследници. Най-много обаче ме радва статистиката от анализа на профила на читателите на **desebg.com**, която показва, че около 70% от тях са на възраст между 17 и 35 години. Това са млади и активни хора, които търсят достоверна информация за миналото, четат в оригинал документи за и от Държавна сигурност, следят разкриването на сътрудниците на тоталитарните служби от Комисията по досиетата. Около 60% от всекидневните читатели формират постоянно ядро на посетителите, които се връщат в сайта на следващия ден.

Тези данни ми вдъхват голяма надежда и както казах, нямам намерение да спирам, живот и здраве. За мен **desebg.com** не е работа, от която да печеля, а кауза (спечелих си уважението на стотици хора, които търсят истината за комунистическия режим и същевременно спечелих омразата на десетки лица и недоброжелатели, които искат

тази истина да остане скрита, защото без нея младите поколения са лесна плячка на манипулациите им).

Попитайте дали 10 години са достатъчни за разкриването на зловещата роля на БКП и ДС. Не само, че не са достатъчни, а е необходимо битката за истината за тоталитарния комунистически режим да не се води от ден до пладне, а всекидневно и дългосрочно. Може би едно от най-важните неща, които се случиха и то изключително трудно през последните години, беше декомунизацията реформа в образованието. Имам предвид приемането на нова учебна програма по история за 10 клас през 2018 г. в резултат на силния граждански и разбира се професионален натиск от страна на историци като проф. Евелина Келбечева и доц. Лъчезар Стоянов. Сайтът **desebg.com** беше знамето на тази кампания, както и последващото – акция по убеждаването на правителството за спирането на новите учебници по история за 10 клас през 2019 г., в една част от които бяха допуснати фалшификации, манипулации и като цяло подмяна на духа на новата учебна програма по история за периода 1944-1989 г. Сайтът **desebg.com**

беше медията, която даде гласност на тези проблеми и ги отразява до решаването им – пускане на учебниците, след като те бяха пренаписани и изчистени от манипулативните елементи за историята на комунистическия режим и неговия тоталитарен и репресивен характер.

Кои са най-значимите разкрития, направени на desebg.com?

– На **desebg.com** мога да бъда намерени поредици от някои от моите най-добри разследвания, които съм правил като журналист – за тайното и напълно криминално харизване на златния резерв на България през 1960 г. от Тодор Живков на Кремъл при първия фалит на управлението на БКП начело с него, когато основният кредитор на режима в София е СССР; за механизма на тайното прочистване на досиетата от БКП и ДС в началото на 1990 г.; за това как първият секретар на БКП Тодор Живков е станал първият социалистически милионер в НРБ, получавайки заплати от три места, хиляди безотчетни средства от ДС и баснословни хонорари от издадените му от Партиздат „съчинения“, от които не е написал и ред.

Мисля, че едни от най-важните разкрития, направени на **desebg.com**, бяха и разследванията ми за плановете за убийство на бившия партиен функционер Петър Семерджиев от ДС през 1975 г. в Ерусалим и последвалите плановете да бъде

Написано от Мая Георгиева, Faktor.bg
Вторник, 02 Февруари 2021 09:02

компрометиран чрез фалшифицирани от източногерманската ЩАЗИ документи на Гестапо, чрез които той да бъде изкаран негов агент. А също така и разследването ми за кражбата от Държавна сигурност на оригинала на „История славянобългарска“ на преподобния Паисий Хилендарски от българския манастир „Св. Георги – Зограф“ в Света гора през 1985 г.

Един наследник на социалисти твърдеше, че досиетата на ДС са чалгата на прехода, вярно ли е това сравнение?

– Не беше социалист, а седесар – служебният премиер (2013) Марин Райков, който започна да прави дипломатическа кариера по време на управлението на СДС (1997-2001). Райков изпусна тази фраза в опита да се оправдае за назначения от него в служебния му кабинет агент на ДС Божан Стоянов – зам.-министър на икономиката, чието досие се оказа, че е било скрито от Комисията по досиетата през 2007 г., когато управляваше тройната коалиция (БСП, ДПС и НДСВ) и архивът на ДС от МВР още не беше предаден на Комисията. Няма човек, който сериозно да е запознат с проблема за досиетата на репресивния апарат на БКП, и да подкрепи такова позиция като тази на Райков. Истината е, че досиетата бяха отворени, но с 16-годишно закъснение, време през което наследникът на компартията – БСП и задкулисите играчи от ДС успешно използват и манипулираха своята стара агентура, пръсната във всички сфери на обществената и политически живот.

Защо политиците – и десни и леви, □ недолюбват тази тема, основателни ли са страховете от миналото?

– За левите – защото винаги за тях е по-изгодно да не става известно агентурното минало на агентите, на които БКП, а след това до 2007 г. БСП им е дърпала конците, за да може този контрол да продължи. За десните – защото трябва да носят политическата и историческата отговорност, че не успяха да отворят досиетата и архивите на ДС най-вече при кабинета на Обединените демократични сили (1997-2001) с премиер Иван Костов, а вместо това се изкушиха да се заиграят с досиетата и да използват тези зависимости срещу определени политически опоненти като ДПС, например.

През последните години Комисията по досиетата е непрекъснато под натиск, какво е бъдещето ѝ, готвят се и промени на закона?

– Действително [Комисията по досиетата](#) е обект на непрекъснати атаки от създаването ѝ през 2007 г., защото тя неочаквано за мнозина реши от самото начало да спазва и изпълни закона, приет с рядък политически консенсус в края на 2006 г. За Комисията по досиетата трябва да се мисли не от тесни политически интереси, а от позицията на огромната обществена ползва от нея. Комисията работи вече 13 години по един проблем – разкриването на агентите на комунистическите служби през прехода и осигуряването на нормален достъп до архивите на ДС, който в България се оказва единственият успешен декомунизационен процес, стигнал почти до финала. Защото, знаете, нито беше постигнато справедливост със съдебното осъждане на престъпленията на комунистическия режим, нито беше извършена лустрация у нас. Последният законопроект на ГЕРБ и ВМРО, внесен в 12 без 5 в Народното събрание беше и набързо оттеглен. Той засили подозрението ни, че някои хора гледат на Комисията като на място, където да бъдат назначени определени хора, а не като на държавна институция, която трябва да продължи да казва истината за тоталитарното управление на БКП и неговия репресивен апарат на следващите поколения. Тази дългосрочна визия означава прерастването на Комисията по досиетата в държавен Институт за националната памет, чиято дейност следва много тясно да бъде обвързана с държавната образователна политика в тази област.

Забележете, че нито една подобна държавна институция в страните от бившия съветски лагер в Източна Европа не е прекратявала дейността си, както на БСП и паралелните властови структури на бившата Държавна сигурност им се иска тук. В Комисията по досиетата трябва да се инвестира, както за предизвикателството този огромен архивен масив да се дигитализира и направи по-достъпен, така и за по-широка изследователска дейност. Политиците у нас нямат тази визия и трябва да бъдат убедени от нас, хората, които всекидневно работим в тези архиви, че инвестицията в Комисията е изключително важна и стратегическа в бъдещето за скъсване с тоталитарното наследство и практики от соца.

Има ли още тайни от историята на тоталитарните служби, които не са разкрити?

– Как да няма! Архивът на ДС и разузнавателните служби на БНА представлява над 14 000 линейни метра. Според мен грубо казано не повече от 6-8% е проучен от изследователите. Това предполага разкриването на много истини, които не са ни били

Написано от Мая Георгиева, Faktor.bg
Вторник, 02 Февруари 2021 09:02

известни и са останали в архивите. Аз лично работя от десетина години вече по една изключително важна тема засягаща периода 1944-1989 г., която досега не е била обект на проучване, а е може би най-точният начин да бъде разбрана същността на режима на БКП и за това как обществото го е приело или не. Надявам се тази година да завърша това изследване и да го публикувам в книга.

Днес е 1 февруари (интервюто във Faktor.bg е публикувано тогава, б. р.) – Денят за памет към жертвите на комунизма, как ще коментирате факта, че този парламент, чийто мандат изтича само след месец, не е приел нито една поправка или нов закон по посока на декомунизация, лустрация или срещу тоталитарните символи?

– Е, то само този ли парламент!? Нека да си кажем истината, а тя е, че никога онази част от обществото, към която спадаме и ние с вас, настояваща да бъде извършена пълна декомунизация в България, не е имала сериозно представителство в Народното събрание. Всичко по тази ос е срещало жестока съпротива от наследниците на комунистите и в същото време безразличието и неразбирането на онези политически формации, които се тупат в гърдите, че били „десни“. На страната липсва стратегия за цялостна държавна политика за декомунизация. Всичко, което се е правило е било на парче и там където се е получило – като с отварянето на досиетата или приемането на декомунизационна образователна реформа, е било в резултат на силен граждански и експертен натиск.

За честванията на Никола Вапцаров президентът Радев строява почетната рота, а за жертвите на червения терор не е отронил и една дума по време на целия си мандат – какъв е проблемът на този държавник, какъв знак дава на обществото?

– И по-добре да не го прави, защото ще бъде върха на политическото лицемерие и гавра с искреността и съчувствието към близките на жертвите на комунистическия режим, което ние проявяваме, когато мислим и се молим за тях на 1 февруари в знак на почит и преклонение. Проблемът на Румен Радев е, че той никога не е бил и няма да бъде държавник, а лице, което е вкарано в политиката и натоварено с деконструктивни функции, определени от задкулисие, стигащо до Москва, което се е спряло на него като удобна фигура за това.

Написано от Мая Георгиева, Faktor.bg
Вторник, 02 Февруари 2021 09:02

